Ida Nummelin/Katariina Sahlberg 14.9.2022

Työelämä – ja tasa-arvovaliokunta
TyV@eduskunta.fi

Kirjallinen asiantuntijalausunto TyV 14.9.2022 klo 11.30

STTK:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana

- STTK vastustaa lakiesitystä nyt ehdotetussa muodossa.
- STTK:n näkemyksen mukaan laillisia työtaistelutoimia ei pidä estää kokonaan pakottavalla lainsäädännöllä. Tässä muodossaan esitys poistaisi käytännössä työntekijöiden työtaisteluoikeuden sote-alalla.

- STTK korostaa, että lain-vaikutukset kohdistuivat-erityisesti pieni- ja keskituloisiin naisiin. Lailla ei siten pelkästään puututtaisi perustuslain suojaamaan työtaisteluoikeuteen, vaan myös palkkatasa-arvon toteutumiseen.

Lakiesityksen tarkoituksena on turvata välttämätön terveydenhuolto ja kotihoito tilanteissa, joissa sosiaalihuollon asiakkaiden (asiakas) tai potilaiden henki vaarantuu taikka asiakkaiden tai potilaiden terveys vaarantuu vakavasti kunnan tai kuntayhtymän järjestämää terveydenhuoltoa tai kotihoitoa koskevan työtaistelun aiheuttaman henkilökunnan riittämättömyyden vuoksi.

STTK vastustaa työntekijöiden perusoikeuksiin, työtaisteluoikeuteen ja henkilökohtaiseen vapauteen merkittävällä tavalla puuttuvaa ehdotusta laiksi välttämättömän terveydenhuollon ja kotihoidon turvaamisesta työtaistelun aikana (jäljempänä lakiesitys).

STTK toteaa, että lakiesityksen keskeiset ongelmat liittyvät ehdotettujen työtaisteluoikeuden rajoitusperusteiden laajuuteen. Sääntely on soveltamisalaltaan niin laaja, että se voi käytännössä johtaa sote-alojen työntekijöiden lakko-oikeuden vesittymiseen kokonaan. Esitetyt perusteet asiakas- ja potilasturvatyönä annettavalle välttämättömälle hoidolle ja hoivalle kattavat hyvin laajasti perusterveydenhuollon sairaanhoidon ja erikoissairaanhoidon. Lakiesityksen 5 § ei ole muotoilultaan täsmällinen ja tarkkarajainen. Lisäksi STTK katsoo, että yksilöön kohdistuvat hallinnolliset sanktiot (uhkasakot) ovat kohtuuttomia, koska työtaistelun toimeenpanosta päättää ammattijärjestö.

Ida Nummelin/Katariina Sahlberg 14.9.2022

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan (2021) terveys- ja sosiaalipalveluissa työskentelevästä henkilöstöstä 85 % on naisia. Tämän vuoksi kyse on erittäin vahvasti myös tasa-arvosta. Lailla ei siten puututtaisi ainoastaan perustuslain suojaamaan työtaisteluoikeuteen – vaan tehdään mahdottomaksi myös palkkatasa-arvon edistäminen sote-alalla. STTK huomauttaa, että hallituksen esityksessä ei ole lainkaan sukupuolivaikutusten arviointia.

STTK:n näkemyksen mukaan lakiesityksen 3 luvussa (työntekijöihin kohdistuvat toimenpiteet ja määräykset) työnantajalle esitetyt toimivaltuudet päättää yksipuolisesti työntekijän työskentelypaikasta ja työajoista ovat tarpeettoman laajoja. STTK katsoo, että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöpulan johdosta toimialan henkilöstö on joutunut jo pitkään työskentelemään kovan työpaineen alaisena ja tekemään laajamittaisesti ylitöitä. Henkilöstön lepomahdollisuuksien heikentäminen voi johtaa osaltaan potilasturvallisuuden ja työturvallisuuden heikkenemiseen.

STTK toteaa, että työnantajan vastuuta henkilöstön sijoittelun osalta tulee korostaa siten, että työnantajan on varmistuttava työntekijän ammatillisesta osaamisesta, kokemuksesta ja soveltuvuudesta tehtävään, johon työntekijä sijoitettaisiin. Työhön määrättävien työntekijöiden ammattitaitovaatimukset on kuvattu lakiesityksessä liian väljästi.

Lisäksi STTK kiinnittää huomiota siihen, ettei työntekijän suojaksi ole säädetty minkäänlaisista oikeussuojakeinoistaja, joilla puuttua tilanteeseen, jossa hänet määrätään perusteetta uusiin työtehtäviin, työskentelypaikkaan (4 §) tai asiakas- ja potilasturvatyöhön (5 ja 6 §) – lisäksi kohtuuttomuuden arviointi on tulkinnanvaraista ja jää työnantajan subjektiivisen arvion varaan. Työntekijän oikeussuojakeinoista ei ole myöskään säädetty 7, 8 ja 9 §:ssä.

Työntekijälle maksettavien korvausten osalta STTK huomauttaa, että lakiesityksen 4 §:ään ei ole ehdotettu 5 ja 9 §:ssä esitettyä vastaavaa sääntelyä korotetusta korvauksesta.

STTK pitää moitittavana sitä, että lakiesityksessä sanktiot kohdistuvat yksipuolisesti vain työntekijöihin ja työntekijöitä edustaviin järjestöihin, eikä työnantajille ole säädetty minkäänlaisia sanktioita lain rikkomisesta.

STTK huomauttaa, että lain valmistelussa ei ole noudatettu hyvän lainvalmistelun periaatteita. Työntekijöille, heitä edustaville liitoille tai keskusjärjestöille ei ole varattu asian vaatimaa aikaa perehtyä esitykseen. Käytännössä lausuntoaikaa on ollut alle vuorokausi.

Lisätietoja Ida Nummelin, sosiaali- ja terveyspolitiikan asiantuntija
ida.nummelin(at)sttk.fi

Katariina Sahlberg, juristi
katariina.sahlberg(at)sttk.fi